

La dinastia Qing

Dolors Folch Fornesa

P05/17003/00377

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. La creació de l'estat manxú	7
1.1. Nurhaci	7
1.2. Abahai / Hong Taiji	9
1.3. El final de la dinastia Ming	10
2. La conquesta de la Xina i la consolidació manxú	11
2.1. La regència de Dorgon	11
2.2. Shunzhi	13
2.3. La regència d'Oboi	14
2.4. Kangxi	15
3. El regnat de Kangxi	18
3.1. La conquesta de l'Àsia central	20
3.2. Relacions amb Europa	21
3.3. La balança fiscal	21
4. El regnat de Yongzheng	23
4.1. Les relacions exteriors	23
4.2. Administració i política interna	24
5. El regnat de Qianlong (1735-1796/1799)	28
5.1. Administració i política	30
Resum	34
Bibliografia	35

Introducció

La crisi interna que afecta la Xina dels Ming va posar en safata l'arribada i la invasió d'un vell enemic del nord, els jürchen o manxús que van conquerir la Xina el 1644, aprofitant les rebel·lions interiors que minaven les forces imperials, i van instaurar una nova dinastia, la dels Qing.

La dinastia Qing no només destaca per ser d'origen estranger –no era la primera vegada que un poble del nord o del centre de l'Àsia dominava el territori xinès–, sinó perquè va dur l'imperi xinès a un moment d'esplendor inigualat: el territori xinès s'expandeix per regions que mai havien estat completament dominades pels xinesos, fins al punt d'ocupar una superfície més gran que la de la Xina actual. A més, els manxús van aconseguir una estabilitat política que va dur alguns dels seus emperadors a gaudir d'una longevitat extraordinària ocupant el tron.

Després d'un període de domini, expansió i maduresa política i cultural, la Xina Qing cau en una greu crisi interna i exterior que assota greument l'imperi xinès: diverses rebel·lions desafien la sobirania dels manxús, a més d'arruïnar econòmicament i demogràficament un gran nombre de províncies; l'arribada de les potències occidentals, d'altra banda, contribuirà poderosament al fet que l'enderrocament econòmic, territorial, cultural i polític de l'imperi xinès culmini el 1912, amb la instauració de la República de la Xina i l'abandonament definitiu del sistema imperial a la Xina.

Objectius

Els objectius d'aquest mòdul són:

- 1.** Comprendre la importància de l'última dinastia imperial xinesa en el global de la història xinesa.
- 2.** Entendre quins canvis va suposar la instauració d'una dinastia manxú en l'organització administrativa, el món cultural i les relacions de la Xina amb l'exterior.
- 3.** Copsar la gènesi de la profunda crisi que afecta la Xina des de finals del segle XVIII i que determina la seva evolució en el món modern.

1. La creació de l'estat manxú

Els que avui anomenem *manxús* eren majoritàriament jürchen, emparentats per tant amb els que al segle XIII havien conquerit el nord de la Xina i hi havien establert la dinastia Jin. És per això que el primer nom de l'estat manxú que crearia Nurhaci (també anomenat en algunes fonts *Nurgaci*) al principi del XVII seria el de Jin Posteriors. Quan els Jin van ser derrotats pels Mongols el 1234, els jürchen van fugir i es van situar cap al que ara anomenem la Manxúria i que els xinesos coneixien per Dongbei, el 'Nord-est', des d'on van mantenir relacions constants tant amb la dinastia Ming de la Xina com amb la dinastia Yi de Corea.

Al final del segle XVI hi havia tres grans assentaments de jürchen, que parlaven una llengua d'origen altaic, més emparentada amb la coreana que no pas amb la xinesa, i compartien unes fortes creences xamàniques: els del riu Sungari, els de les muntanyes Changbaishan, a tocar de Corea, i els del riu Liao, concentrats entorn de les ciutats xineses de Shenyang i Fushun, però escampats també per tot el Liaoning i amb una forma de vida molt sinitzada.

El territori, en el qual abundaven els assentaments xinesos, estava també habitat per tribus mongols. Al llarg del segle XV, els jürchen, que comerciaven activament amb els xinesos proporcionant-los pells i el molt preuat ginseng, van començar a pressionar sobre les fronteres xineses, i van obtenir múltiples privilegis comercials que, juntament amb els que obtenien dels coreans, contribuïen a la seva relativa prosperitat. També s'hi afegia el fet que el territori era molt gran i ells no eren gaires: en el moment d'envair la Xina eren menys d'un milió.

1.1. Nurhaci

En aquest context va néixer **Nurhaci** (1559-1626) dins d'una família noble de les muntanyes Changbaishan i es va anar imposant sobre totes les tribus dels jürchen.

Per cimentar el seu poder va actuar sovint com a aliat dels Ming i el 1592-1593 va oferir fins i tot els seus exèrcits per combatre contra la invasió de Corea per part de Tokugawa Hideyoshi. A mitjan anys noranta va començar a implantar la seva hegemonia sobre les altres tribus jürchen, despertant les inquietuds dels seus veïns Ming i Yi.

El 1597 l'ambaixador Sin Chung-il –enviat pels mateixos aliats Ming i Yi– va deixar un testimoni vivíssim de la incipient cort de Nurhaci i va assistir literalment al naixement de la que seria la futura nació manxú.

Nurhaci (1559-1626).

El 1599 Nurhaci va ordenar la creació d'una nova escriptura per a substituir la jürchen que havien estat emprant fins aleshores: l'escriptura manxú, que acabaria compartint oficialitat amb el xinès, mongol, uigur i tibetà, seria el vehicle obligatori de tots els documents confidencials de la nova dinastia fins al final del segle XIX, i proporcionaria als manxús un element diferenciador visible.

Al final de la dècada dels noranta, Nurhaci va adoptar el títol de khan d'una nova dinastia, els Jin Posteriors.

La necessitat de distribuir constantment riqueses en forma de regals el va empenyer a atacar el Liaoning, on la pressió demogràfica i militar dels Ming li resultava cada cop més amenaçant. El 1618 va conquerir Fushun i el 1621 va aconseguir prendre Shenyang, una pròspera ciutat comercial xinesa sobre la vall del riu Liao, que va rebatejar **Mukden** i on va establir la seva capital.

Però les relacions amb els seus nous súbdits, majoritàriament xinesos, no van ser fàcils: si bé des del primer moment Nurhaci va incorporar a la nova cort els supervivents de la burocràcia imperial de Shenyang, imprescindibles tant per a conduir les relacions amb les corts Ming i Yi com per a portar els registres, la pressió econòmica que suposava la instal·lació de tota una població jürchen al Liaoning, i que els xinesos havien d'alimentar i allotjar, va provocar un seguit de rebel·lions.

El nou estat va ser organitzat sobre la base d'unitats militars, denominades *banderes*: les vuit banderes, agrupades per colors (groc, vermell, blau i blanc, quatre de llises i quatre de ribetejades) agrupaven cadascuna 7.500 homes i eren tant unitats militars com administratives. Tots els jürchen pertanyien a una bandera, que en temps de pau mantenia un registre, distribuïa la terra i organitzava l'accés a l'educació, i en temps de guerra proporcionava els homes per a l'exèrcit.

Banderes manxús

Nurhaci va aconseguir unificar les diverses tribus dotant-les d'una organització militar i administrativa: el sistema de les banderes *-qi-*, que s'inaugura el 1601. Es distingien per colors i eren simultàniament unitats administratives i militars, organitzades en divisions i companyies, i lliurades als generals manxús en propietat. Cada bandera havia de proporcionar la cavalleria i les tropes necessàries per a les campanyes militars i era responsable de tots els processos civils i administratius que sorgissin en el seu territori.

Amb l'expansió manxú es va anar ampliant el nombre de banderes; a les interiors, manxús, succeïen les exteriors, a les quals s'anaven adaptant els nous territoris conquerits. El 1644 existien ja vint-i-quatre banderes: vuit manxús, vuit xineses i vuit mongoles. Nurhaci va accelerar el procés de sinització envoltant-se de consellers xinesos, que van adaptar el model organitzatiu xinès al sistema de les banderes.

La mort de Nurhaci, el 1626, va desencadenar una dura lluita successòria entre els seus fills i nebots: al final es va imposar el seu vuitè fill Abahai (1592-1643), conegut pels xinesos com Hong Taiji.

1.2. Abahai / Hong Taiji

Molt més favorable als xinesos que el seu pare, el 1631 va crear un estat a imatge dels Ming, amb sis ministeris gestionats per nombrosos xinesos però coronats amb una diarquia manxús/xinesos en tots els càrrecs directius. Decidit a contrarestar el poder de les grans faccions tribals i orientat ja cap a la centralització de l'estat que caracteritzaria tota la dinastia, va introduir de manera immediata els exàmens com a via per a accedir a la burocràcia, apartant-se en això del que havien estat les pràctiques d'altres pobles de l'estepa com kitans i mongols en les seves respectives dinasties Liao i Yuan.

Els súbdits de la nova dinastia també van ser organitzats en banderes: quan el 1634 va aconseguir imposar-se definitivament als mongols –que continuaven reivindicant l'herència de l'imperi universal de Gengis Khan– es van afegir vuit banderes mongols, i el 1642 –arran de la defecció cap als jürchen de múltiples militars xinesos– s'hi van sumar vuit banderes xineses.

Poc abans de la conquesta, el nou estat tenia ja una estructura militar i administrativa completa, que preservava identitats ètniques diferenciades, una actitud molt llunyana de la fortament assimiladora que havia caracteritzat els imperis tradicionals xinesos. Les implicacions d'aquesta diferència es faran evidents quan arribi el moment de l'expansió dels manxús per l'Àsia.

Els descendents de les vuit banderes, manxús, mongols o xineses, van ser els abanderats, *qiren*, un estatus hereditari que els convertiria en l'elit de l'imperi manxú.

Poc abans, el 1635, Hong Taiji havia decidit també trencar amb el passat tribal, canviar el nom de jürchen pel de manxús, un terme inventat, probablement d'arrel budista tibetana, i substituir el nom de dinastia Jin pel de dinastia Qing, que vol dir 'clar' o 'pur'.

Abahai (1592-1643)

Nom de la dinastia

Qing és la forma abreujada de Daqing ('Grans Qing' o 'Gran Llum').

El mateix Abahai es va proclamar emperador, magnificant els seus orígens amb la genealogia del llinatge Aisin Gioro, el clan imperial.

Tenia, sens dubte, l'ambició de conquerir la Xina, però el 1643 va morir de malaltia, deixant el regne al seu novè fill, un nen de cinc anys, el futur emperador Shunzhi (1638-1661), que quedava sota la regència del seu oncle **Dorgon** i de la seva pròpia mare, l'emperadriu Xiaozhuang Wen, descendent de Gengis Khan, que perpetuaria la influència mongol a la cort i iniciaria la tradició de poder femení entre bastidors que havia de durar fins al darrer dia de la dinastia.

1.3. El final de la dinastia Ming

Dorgon va saber aprofitar l'ensorrament de la dinastia Ming, minat per les grans rebel·lions de Li Zicheng i Zhang Xianzhong. Certament, el pas de Shanhaiguan, l'entrada a la Xina que havien d'utilitzar els manxús, estava guardat per un general xinès formidable, Wu Sangui, que barrava el pas a Dorgon. Però quan Li Zicheng es va fer amb el control de Pequín –mentre el darrer emperador Ming es penjava en un turó de la Ciutat Prohibida– i va comminar Wu Sangui a rendir-se, aquest es va haver de decidir entre Li Zicheng, les tropes del qual havien saquejat Pequín de manera bàrbara demostrant que Li no podia controlar el seu exèrcit, i els manxús, que malgrat el seu passat bàrbar, havien creat un estat similar al dels Ming. Wu es va aliar amb Dorgon, li va obrir el pas de Shanhaiguan i plegats van marxar sobre Pequín.

El nét de Nurhaci, **Shunzhi**, va ser nomenat emperador de la nova dinastia Qing.

De moment, però, controlaven poc més que la capital. La primera tasca va ser la de perseguir i anihilar els rebels: anys després, això permetria als manxús al·legar que havien conquerit Pequín per salvar-lo dels rebels més que no pas per prendre'l als Ming. Li Zicheng va fugir a Xi'an i va ser perseguit i mort el 1645 a Jiangxi. Zhang Xianzhong duraria un parell d'anys més, amb un règim d'una gran megalomania i crueltat que es va mantenir a Chengdu fins al 1647.

La conquesta de la resta de la Xina va ser llarga i en alguns moments extremadament violenta: les tensions entre els que es rendien i els que no van deixar amargues seqüeles al sud de la Xina, que durarien dècades.

2. La conquesta de la Xina i la consolidació manxú

Els manxús van haver de comptar també amb la resistència decidida d'un nombre sensible de lletrats: per molt decadents que fossin els Ming, per a l'elit xinesa continuaven essent els Fills del Cel i els eren bàsicament lleials. Quan van arribar les notícies del suïcidi del darrer emperador, els centenars de prínceps Ming que vivien escampats en palaus per tot el regne o que havien fugit de les seves possessions davant l'avenç dels manxús, es van convertir en els candidats de les diferents faccions de la cort: malgrat la seva debilitat, els manxús van trigar disset anys a derrotar-los.

Les lleialtats es van concentrar primer entorn del príncep Fu, un nét de Wanli, que es va entronitzar emperador a la ciutat de Nanjing, la que havia estat la primera capital dels Ming. Els manxús van avançar sobre el Yangzi amb un exèrcit inicial de 100.000 abanderats, però no van trigar a duplicar la xifra amb batallons xinesos que desertaven. La major part de ciutats se'ls rendien però Yangzhou, situada en el punt en què conflueixen el Gran Canal i el Yangzi, va resistir i va ser saquejada durant deu dies amb una crueltat terrible, que havia de servir d'exemple per a la resta de la Xina: segons la crònica d'un supervivent, van morir-hi 800.000 persones. Després van saquejar Nanjing i el príncep Fu va ser enviat a Pequín.

Entre els pretendents que van seguir proliferant, amb bases a Fuzhou i Canton, el més important va ser el príncep Gui, que es va proclamar emperador el 1646 i després de passar any i mig deambulant pel Guangxi entre les tribus locals, el 1648 va ser reconegut com a emperador per un grup de funcionaris Ming: el seu retorn triomfal a Zhaoqing va anar acompanyat d'una gran massacre de manxús a Canton.

Però la cort de Gui tenia tots els defectes de les corts Ming i les lluites entre faccions impediien que fos una rival important per als manxús. El 1650 emperador i cort van fugir de Canton cap al Guangxi i d'allí cap a Guizhou, Yunnan i, finalment, Birmània. Fins allí el va perseguir Wu Sangui, que juntament amb altres militars xinesos fidels de primera hora tenia l'encàrrec de consolidar la presència manxú al sud de la Xina: un cop capturat se'l va endur a Yunnan on va ser estrangulat juntament amb el seu fill el 1662, acabant així amb la darrera resistència legitimista.

2.1. La regència de Dorgon

La resistència dels Ming del Sud no es va alimentar només de les lleialtats a la dinastia destronada: una rècula de crueltats, ordenades pel regent Dorgon, van

atiar aquesta resistència. El primer detonant va venir quan Dorgon va obligar els xinesos a pentinar-se a l'estil manxú, afaitant-se part del crani i trenant-se els cabells amb una llarga cua, a l'estil de l'estepa. L'ordre, de 1644, va topat amb una forta resistència i Dorgon la va retirar. Però un cop conquerida Nanjing, el 1645, l'ordre es va reimplantar, primer reservada als militars xinesos –probablement perquè els manxús necessitaven identificar ràpidament les seves tropes en el camp de batalla–, i estesa després a tots els mascles adults, aquest cop sota pena d'execució: els xinesos es van veure obligats a triar entre conservar el cap o els cabells. El decret de Dorgon –que sens dubte buscava preservar la identitat manxú i posar en evidència la submissió dels xinesos– era encara més humiliant, ja que també els obligava a vestir-se a l'estil manxú: jaqueta ajustada cordada a la dreta i coll alt. Algunes ciutats del Yangzi es van revoltar en massa i això va atiar la resistència dels Ming del Sud: però les rivalitats entre els diferents pretendents i la manca de recursos econòmics feien difícil impedir l'avenç dels manxús. Dorgon va prohibir també que les dones manxús es lliguessin els peus, i així va crear una barrera als matrimonis mixtos. ❗

Un nou daltabaix incidiria de nou en les relacions entre manxús i xinesos quan Dorgon va decidir ubicar totes les banderes manxús al nord de la Xina i al mateix temps els va prohibir, per tal d'evitar la seva integració social, que exercissin cap activitat que no fos la militar: 15 milions d'hectàrees en un radi de 225 km al voltant de Pequín van passar a mans dels manxús, mentre els pagesos xinesos que les cultivaven quedaven convertits en esclaus.

Un parell de dècades després, en iniciar-se el regnat de Kangxi, més de la meitat de les terres de Hebei havien estat confiscades pels manxús i la població xinesa que les havia posseït o treballat havia estat esclavitzada: la implantació manxú al nord de la Xina va obrir una etapa tan desordenada i destructiva com ho havia estat la conquesta mongol quatre-cents anys abans. Dorgon va decretar també que es buidés de xinesos tot el nord de la capital: entorn del palau imperial es van instal·lar els quarters de les banderes i als xinesos se'ls va real·lotjar al sud de la ciutat. Pequín conservaria fins al segle XX aquesta divisió entre ciutat tàrtara i ciutat xinesa. Malgrat les terres concedides, però, les banderes manxús es van empobrir al llarg del XVII, perquè els xinesos esclavitzats ideaven tota mena de solucions per a fer ineffectiu el sistema. Per contra, les banderes mongols, que continuaven a Mongòlia, van conservar millor la capacitat militar inicial i es van convertir en els batallons d'elit de les tropes manxús.

Seguint el model d'estat que havia creat Hong Taiji, va conservar l'estructura bàsica en sis ministeris de l'estat Ming i va convocar immediatament exàmens de *jìnshì*, primer els anys 1646, 1647 i 1649 i a partir d'aleshores cada tres anys. Tot i això, el poder dels manxús sobre la totalitat de l'estat xinès era molt prim, especialment en el sud, on les lleialtats als Ming trobaven encara ressò i on Dorgon va tolerar que Wu Sangui i uns altres dos generals xinesos s'establissin com a feus independents. Els manxús havien de patir encara trasbalsos de pri-

mera magnitud que sacsejarien els primers anys de Kangxi: la pacificació de la Xina seria obra d'aquest.

Dorgon va ser el veritable conqueridor manxú de la Xina, tot i que no és clar que en tingués la intenció: les múltiples defeccions xineses van reforçar el seu exèrcit i li van fer entendre la profunda decadència dels Ming i com seria de fàcil conquerir-ho tot. Va morir el 1650, als trenta-nou anys, després d'un període de megalomania i extravagàncies que va omplir el palau d'esclaves concubines coreanes.

2.2. Shunzhi

El jove Shunzhi, que va assumir el tron als tretze anys, era un noi tranquil i de poca salut, cosa que no li va impedir tenir més de quinze fills abans dels vint-i-tres anys, edat en què va morir. Se sentia molt més proper als xinesos que Dorgon i va fer un esforç per aprendre xinès per no haver de dependre de les traduccions manxús. De temperament molt religiós, els primers anys del seu regnat va manifestar una gran simpatia pel jesuïta Adam Schall, que ja havia estat nomenat director de l'Oficina d'Astronomia Occidental per Dorgon. Shunzhi, que durant un parell d'anys –els 1656 i 1657– el visitava com a mínim un cop al mes i el tractava d'avi, el va nomenar primer Mestre dels Misteris Universals i després director de la Oficina Imperial d'Astronomia. Probablement eren nomenaments destinats a crear distàncies amb la noblesa de la cort: en la mateixa línia, Shunzhi va afavorir fortament els eunucs. Tot i que Schall mai no va aconseguir convertir-lo, els favors de Shunzhi van fer créixer el nombre de conversos cristians que el 1651 eren ja 150.000, però a partir de 1657, l'emperador es va interessar vivament pel budisme, convidant tres mestres a venir a la cort per parlar dels temes i agafant ell mateix un sobrenom budista.

Tot i que el seu va ser un regnat breu, Shunzhi va dotar l'estat manxú d'institucions estables, en gran part heretades dels Ming.

L'imperi estava organitzat en 18 províncies, 180 prefectures i 1.500 districtes (*xian*). La principal autoritat a la província era el governador general o virrei, que sovint tenia a càrrec seu diverses províncies. El darrer nivell, el dels districtes, estava format per unitats grans, amb una població mitjana de 200.000 persones, i a cada districte hi havia pobles (*cun*), ciutats (*cheng*), mercats rurals (*shi*). L'administració imperial, que sempre va ser de volum molt reduït, arribava fins al nivell dels districtes, on el darrer esglaió de l'autoritat imperial era el *fumu guan*, funcionari 'pare i mare'. Per sota d'aquest nivell, l'administració quedava a càrrec de la gent del districte, que feien funcions de servei públic permanent, però no tenien paga: per això tenien dret a recaptar impostos pel

seu compte, dels quals n'havien d'entregar una part. La corretja final de transmissió entre el magistrat de districte i els camperols dels pobles eren les *baojia* i les *lijia*, pensades com una forma barata de fer arribar el control de l'estat fins a baix de tot.

Les *baojia*, establertes el 1644 per a mantenir el control de la població, eren un sistema de responsabilitat mútua, en el qual tots eren responsables dels delictes comesos per un d'ells i tots eren informants potencials dels altres. Un *bao* era un grup de 1.000 famílies, subdividides en 10 *jia*, cadascuna de les quals controlava 100 famílies. El grup elegia el seu cap, el *baochang*, i aquest s'encarregava de mantenir al dia els registres, supervisar reparacions i projectes i presentar un informe mensual al magistrat del districte. Cada família havia de penjar a la porta una llista dels seus membres i la *baojia* posava el cens al dia, vigilava els moviments de tots els seus components i feia recomptes periòdics de la població local: per a marxar calia indicar on s'anava i tot nou vingut havia de dir d'on venia. 🚫

Les *lijia* es van establir per omplir la funció més específica de recaptar impostos, i organitzaven la població en grups de 110 famílies. El *lijia* entregava els impostos al magistrat del districte i ajudava a fer els cens –que des de 1656 es feia cada cinc anys– i a fer el Registre Groc on constaven tots aquells que pagaven impostos. A partir de 1712, quan Kangxi va congelar el cens per sempre més, la feina de les *lijia* va derivar cap a la recol·lecció directa dels impostos.

Shunzhi va morir de verola el 1661, una malaltia a la qual els pobles de l'Àsia central que s'instal·laven a la Xina eren molt sensibles. El seu hereu, triat pel fet que ja havia passat la verola i havia sobreviscut, tenia cinc anys: s'iniciava, doncs, un altre període de regència.

2.3. La regència d'Oboi

La regència va quedar a les mans de quatre regents, dels quals el més poderós era Oboi: a diferència de Shunzhi, els regents miraven els xinesos amb profunda suspicàcia.

Decidit a doblegar la zona del Yangzi i del sud-est, coneguda per les seves simpaties tant pels Ming com pel rebel Koxinga que amenaçava els manxús des de Taiwan, Oboi va dur a terme un seguit de càstigs exemplars sobre la regió, destinats en gran part a atemorir la seva elit.

Es van aplicar penes molt severes als que feien trampa als exàmens: el 1657, atès que molts candidats copiaven als exàmens provincials, convençuts que els bàrbars manxús ni se n'adonarien, Oboi va decidir fer decapitar uns quants centenars de xinesos, i enviar-ne milers com a esclaus a la Manxúria.

La mateixa duresa es va aplicar contra els qui evadien impostos: el cas més famós va ser el de Jiangsu de 1661, en què van perseguir 13.500 xinesos benestants, en algun casos fins a la mort, per evadir impostos.

També van reduir la presència xinesa en els òrgans de govern; com a reacció contra la cooperació amb els xinesos i l'acceptació de la cultura xinesa, van eliminar els eunucs i van anul·lar la col·laboració amb els estrangers, van fer arrestar Adam Shall i despatxar els budistes.

En altres camps, Oboi va prefigurar actuacions que es repetirien al llarg de la dinastia. El 1661-1663, furios per l'aparició d'una història de la dinastia Ming amb alguns passatges que podien resultar vexatoris per als manxús, va fer desenterrar i cremar el cadàver del seu autor mentre tots els col·laboradors i tots els que havien adquirit una còpia del llibre eren executats.

Els constants atacs pirates a la costa van provocar una mesura insòlita, que va sembrar de desolació tota la costa: tota la població costanera del Fujian va ser obligada a retirar-se trenta quilòmetres cap a l'interior. La misèria i la mort es van estendre per les costes del sud-est. ❗

El període de regència d'Oboi es va caracteritzar per un gran autoritarisme i una duresa ferotge envers la cultura xinesa.

2.4. Kangxi

El 1669, Kangxi, que aleshores tenia tretze anys, va aconseguir prendre el poder amb ajuda de la seva poderosa àvia mongol. Oboi moriria a la presó un any després, mentre s'iniciava un regnat que duraria seixanta anys i portaria la Xina al zenit del poder i prosperitat.

1) El primer problema de Kangxi va ser unificar la Xina: els Ming estaven derrotats però el sud havia quedat a les mans dels tres generals xinesos a qui Shunzhi havia encarregat la conquesta; però ells ho van utilitzar per a establir-hi unes satrapies quasi independents. El fet era políticament inassumible i econòmicament ruïnós: no només es quedaven tots els impostos que generaven els seus nous territoris, sinó que rebien sumes milionàries de l'estat central per a administrar-los. Aquestes quantitats –entre 5 i 6 milions de taels en temps de Shunzhi– es van duplicar en el regnat de Kangxi, fins a arribar a ser un terç dels ingressos anuals de l'estat xinès.

- Wu Sangui era el més poderós dels tres generals; des del seu feu de Yunnan i Guizhou –on controlava els monopolis de la sal, de la mineria de coure, del ginseng i del comerç amb el Tibet– va proclamar una nova dinastia, la Zhou, i es va llençar a la conquesta del Hunan.

Retrat de joventut de l'emperador Kangxi

- Els altres dos, abanderats xinesos que s'havien rendit de bona hora als manxús, eren Shang Kexi, que controlava Guangdong i Guangxi, i Geng Jimao, assentat a Fujian: entre tots tres controlaven una superfície superior a la de França i Espanya juntes.

La rebel·lió, coneguda amb el nom de *guerra dels Tres Feudataris* (1673-1681), va estar a punt de segregar tot el sud. Però la manca de coordinació i les tensions entre els tres focus rebels, la reticència dels lleialistes Ming a donar-los suport atès que tots ells havien estat estrets col·laboradors dels Qing, i l'extraordinària capacitat de decisió del jove Kangxi, juntament amb la seva habilitat per a unir entorn seu totes les faccions de la cort, van acabar donant la victòria a les tropes imperials: el sud va ser plenament integrat, però Hunan, Guangxi, Yunnan i Guizhou van continuar essent zones perifèriques durant tot el regnat de Kangxi.

2) Quedava encara un problema important, també al sud, vinculat tant amb el lleialisme Ming com amb la pirateria i amb el poblament de Taiwan. Poca gent vivia a l'illa al final de la dinastia Ming, tret d'uns pocs comerciants de Guangdong i Fujian i d'uns quants pirates xinesos i japonesos. Al principi del segle XVII s'hi van instal·lar els portuguesos –que poc després es van retirar a Macau–, els castellans –que des de les Filipines van fundar un fort a Keelung–, i els holandesos –que des del seu fort de Zeelàndia, a l'actual ciutat de Tainan, van aconseguir implantar-se sobre tots els altres i establir un comerç lucratiu entre Indonèsia, Taiwan i la costa xinesa.

Però la crisi successòria dels Ming als Qing va trasbalsar tot el Mar del Sud: en aquest context va agafar molta importància la poderosa família de Zheng Zhilong, formada per una extensa xarxa de pirates i comerciants que controlaven tota la costa del sud-est xinès, de Hangzhou a Guangzhou. Els negocis de la família, que s'estenien també a Nagasaki i Macau, es dirigien des de la seva base fortificada de Xiamen, a Fuzhou, convertida en port on ancoraven més de mil vaixells de la família Zheng i des d'on les seves tropes de més de 130.000 homes saquejaven les costes de Zhejiang i Jiangsu: una capella cristiana, una altra budista, els contactes estrets amb els japonesos i una guàrdia personal d'esclaus negres que havien fugit dels portuguesos proporcionaven un toc internacional a tot el conjunt.

Els Ming del Sud van buscar la complicitat de la família Zheng: Zheng Zhilong, però, que en aquell moment tenia més poder real que l'emperador Ming, va mantenir una distància prudent i va acabar aliant-se als Qing, però no ho va fer el seu fill, **Zheng Chenggong** (1624-62), que va declarar la seva lleialtat al príncep Gui i va rebre a canvi el títol oficial amb el qual se'l coneix, *Guoxingye*, **Koxinga**.

Fill de mare japonesa i nascut a Nagasaki, Koxinga va aprofitar l'enorme riquesa de la família i les dificultats inicials dels manxús per a crear un autèntic imperi al sud-est de la Xina.

Quan el 1659 va intentar conquerir Nanjing i va fracassar estrepitosament, perdent gairebé la meitat de la seva flota, va decidir replegar-se a Taiwan, d'on el 1661 va expulsar els holandesos de Zeelàndia. Va ser en gran part per destruir les xarxes de lleialtats de la família Zheng que Oboi va prendre la dràstica mesura de fer retrocedir a tota la població trenta quilòmetres terra endins. Koxinga va morir de sobte el 1662, als trenta-vuit anys: primer el seu fill i després el seu nét van seguir regentant des de Taiwan un empori comercial que explotava salines, refineries de sucre, companyies sederes i drassanes, atraient cap a l'illa a més de 100.000 emigrants xinesos. ❗

Un cop acabada la guerra dels Tres Feudataris, Kangxi va reunir al Fujian una gran flota, dirigida per Shi Lang, un exloctinent de Koxinga que s'havia rendit als Qing al final dels anys cinquanta, i que el 1653 va aconseguir acabar amb els hereus de Koxinga. Després de discutir llargament si abandonaven Taiwan o se la quedaven, Kangxi va decidir convertir-la en una prefectura de la província de Fujian, per posar una barrera a les pretensions dels holandesos, tot limitant estrictament l'emigració a Taiwan: Taiwan no es va poblar veritablement de xinesos fins al segle XIX.

El decret que obligava a la despoblació de la costa es va aixecar en caure la família Zheng, però l'immens procés de reubicació i repartiment de terres entre la població que havia estat desplaçada anteriorment va alimentar l'enriquiment dels funcionaris de la costa, i es va mantenir la reticència envers el comerç –el qual veien com una font de desordre, que disseminava informació sobre les defenses de la Xina, provocava la fugida de plata del país i afavoria la pirateria.

Els Qing mai no van ser capaços de crear un sistema de taxes efectives sobre el comerç exterior, com havien fet altres dinasties anteriors, especialment els Song, i es van limitar a crear quatre duanes (a Guangdong, Fujian, Zhejiang i Jiangsu) que concentraven el trànsit marítim i cobraven un 20% a les mercaderies estrangeres. La incapacitat per a generar formes més complexes els seria nefasta quan al segle XIX van entrar de ple en contacte amb les xarxes comercials europees.

El final dels Ming del Sud, la derrota dels Tres Feudataris el 1681 i la conquesta de Taiwan el 1683, van consolidar la dinastia Qing i les velleïtats de restaurar la dinastia Ming van quedar limitades a les societats secretes, on es mantindrien fins al tombant del segle XX. Les classes educades, però, van alimentar durant molt de temps una reticència envers els manxús.

3. El regnat de Kangxi

Un cop pacificat el país, Kangxi (1662-1722) es va preparar per governar-lo, mirant de satisfer tant els manxús, amb la seva capacitat militar i la seva ferma política, com els xinesos, amb el seu respecte per la cultura tradicional.

El llarg període de pau, la voluntat de reconstruir les àrees devastades per la conquesta, especialment el sud, atraient a la població amb incentius econòmics, i una política deliberada d'impostos baixos van proporcionar a la Xina mig segle de prosperitat.

El seu regnat va estar marcat per un compliment escrupolós dels deures oficials i per una vida frugal a la cort: Kangxi, un treballador infatigable que començava la seva jornada a les cinc del matí i acabava a les dotze de la nit, va convertir el vacil·lant poder dels manxús en un poderós estat.

Kangxi (1662-1722)

L'estat xinès era essencialment una autocràcia i l'emperador tenia una autoritat absoluta en totes les branques, executiva, legislativa o judicial. Aquesta concentració tan gran de poder donava una gran responsabilitat a l'emperador: Kangxi i Yongzheng estaran a l'alçada i centralitzaran el poder d'una manera molt estricta i controlada.

A més d'intervenir en tots els afers polítics, militars, legislatius i judicials –els emperadors llegien diàriament uns cent memorials procedents de tots els racons de l'imperi i hi escrivien comentaris en tinta vermella– el monarca era també la màxima autoritat religiosa de l'estat i aprovava tots els grans líders religiosos, des del dalai-lama fins al duc Kong –el descendent de Confuci–, i les altes jerarquies taoistes, i oferia regularment sacrificis al Cel.

D'una curiositat irrefrenable, Kangxi estava disposat a aprendre tota mena de coses de tota mena de professors: matemàtiques i astronomia dels jesuïtes, que recuperaven el favor de la cort –Ferdinand Verbiest hi tornaria a ocupar el càrrec d'astrònom–, història xinesa dels tutors xinesos, tècniques de caça i de guerra dels manxús i mongols.

Kangxi...

... va ser el primer emperador manxú completament bilingüe, capaç de llegir els clàssics.

Decidit a ser emperador de tot el país, Kangxi va decidir suavitzar la duresa amb què Oboi havia tractat els intel·lectuals i, coneixedor de l'herència confuciana, va entendre la necessitat de reintegrar l'estat i la societat.

No era fàcil, ja que Kangxi comptava amb una resistència decidida de la *intelligentsia* xinesa, visible, per exemple, en la proliferació i difusió de les històries privades sobre la conquesta, com la que descrivia la massacre de Yangzhou en els primers temps de la conquesta. Els intel·lectuals més destacats li eren hostils: Gu Yanwu (1613-1682), un intel·lectual rigorós i independent; i Wang Fuzhi (1619-1692), que, lleial als Ming, es va retirar de la vida pública.

També els pintors expressaven la seva disconformitat amb pinzellades excèntriques i l'ús del buit a les seves composicions, com Shitao o Bada Shanren: mentre aquest es va negar a parlar mai més, Shitao es va anar reintegrant a poc a poc en la societat.

Obres de Bada Shanren (pseudònim de Zhu Da, 1626-1705)

Per a resoldre el problema que molts xinesos no es volien presentar als exàmens per lleialtat amb els Ming i per a tractar d'involucrar els lletrats de la zona del Yangzi a l'administració Qing, Kangxi va convocar el 1679 un examen especial –a banda dels exàmens trianuals– per a gent de talent especial: als que el van passar, els va assignar la tasca llaminera de recopilar la història dels Ming. Aquesta tàctica es mantindria durant tot el seu regnat: per tal d'atraure els intel·lectuals, Kangxi els convocava constantment per a la redacció de diccionaris –el gran diccionari de Kangxi–, antologies i enciclopèdies –la gran enciclopèdia en 5.020 volums.

En aquesta època es va donar també una gran importància a l'Acadèmia Hanlin, que, dirigida per un manxú i un xinès, s'encarregava d'ensenyar els clàssics a l'emperador i comptava amb una magnífica biblioteca on es catalogaven també tots els memorials de palau.

Inaugurant el que esdevindria la gran passió del seu nét Qianlong, Kangxi va reunir també una col·lecció formidable de pintures, cal·ligrafies i ceràmiques d'alta qualitat. Es tenia per unagran cal·lígraf i la seva escriptura es reproduïa profusament per tot l'imperi: la posteritat, però, no li ha reservat un lloc tan preeminent com el que ell s'adjudicava. El 1670 va emetre l'Edicte Sagrat, setze màximes que pretenien ser un resum de les virtuts confucianes i que emfatitzaven la submissió jeràrquica en les relacions socials, l'obediència i el treball intens.

3.1. La conquesta de l'Àsia central

Kangxi també era manxú i això el va portar a la conquesta de l'Àsia central: les tensions que van provocar l'expansió de l'imperi no van venir de dins de la Xina sinó dels enfrontaments que es van produir entre manxús i mongols, i entre manxús i russos per tal de controlar l'Àsia Interior.

Manxús i mongols estaven fortament emparentats: nou de les filles de Hong Taiji s'havien casat amb prínceps mongols i el mateix Hong Taiji s'havia casat amb dues princeses mongols, una de les quals va ser la mare de l'emperador Shunzhi i l'àvia enormement respectada de Kangxi. Els manxús no van trigar a integrar els mongols occidentals, tant els Chahar com els Khalkha, en les banderes mongols, desactivant així les lleialtats tribals. Però no així amb els mongols occidentals, els Oirat, en especial amb una de les seves agrupacions tribals, la dels **dzúngars**. Dirigits per Galdan (1644-1697), que havia estat educat a Lhasa i que va agafar el títol de khan dels dzúngars, es van imposar sobre tota la confederació Oirat, es van expandir Pamir enllà fins al Kazakhstan, i el 1678 va envair el Turquestan, ocupant les principals ciutats caravaneres: Kashgar, Yarkand, Hami i Turfan.

Kangxi es va enfrontar amb el problema tan bon punt va haver acabat la guerra dels Tres Feudataris. Era un problema greu, ja que no només hi havia la possibilitat que Galdan acabés arrossegant tots els mongols: als anys setanta l'expansió russa per Sibèria va arribar al riu Amur. Després de destruir el fort rus d'Albaizin el 1687, Kangxi, que temia que els russos s'aliessin amb els dzúngars, va optar per signar la pau. Les dues parts es van trobar a Nerchinsk el 1689 i van firmar un tractat entre estats iguals –els jesuïtes Tomás Pereira i Jean-François Gerbillon hi van participar perquè el tractat estava en xinès, manxú, rus i llatí, i per la seva familiaritat amb els procediments legals– una situació sense precedents en les relacions exteriors de la Xina. A diferència dels estats tributaris, que depenien del Ministeri dels Ritus, les relacions amb els russos es gestionaven des del *Lifan yuan*, l'Oficina d'Afers Colonials.

La **pau de Nerchinsk** va permetre que Kangxi concentrés la seva energia en el problema dels mongols: va dirigir personalment la batalla i va derrotar Galdan el 1696. Tot i així, els Qing no controlarien del tot el Turquestan fins a mitjan segle XVIII, amb l'emperador Qianlong.

Les relacions de Galdan amb el dalai-lama van proporcionar a Kangxi el pretext per a intervenir al Tibet. El cinquè dalai-lama havia acceptat la invitació per a visitar la Xina el 1652: va ser aleshores que Shunzhi es va apartar dels jesuïtes girant-se cap al budisme. Quan el sisè dalai-lama es va distanciar dels Qing, Kangxi va intervenir, el va fer assassinar i el 1720 va posar en el seu lloc el setè dalai-lama (1708-1757), convenientment reencarnat als límits occidentals del Sichuan, en territori xinès. A partir d'aquest moment, els exèrcits manxús –

que volien evitar que el Tibet caigués a les mans dels mongols– van intervenir diverses vegades al Tibet i van mantenir una força d'ocupació a Xining, a la regió d'Amdo, limítrofa amb la Xina –la que dècades després es convertiria en la província xinesa de Qinghai–, sense arribar mai, però, a annexionar-se oficialment al Tibet.

3.2. Relacions amb Europa

Kangxi va mantenir també una peculiar relació amb Europa –la de la Contra-reforma– per mitjà dels jesuïtes: la imatge de la Xina que aquests proporcionaran a les corts europees mitjançant els seus llibres i les cartes anuals va entusiasmar la Il·lustració, que va convertir els emperadors xinesos en la quinta essència del despotisme il·lustrat i Confuci en el sant patró de la Il·lustració.

Però la influència dels jesuïtes a la Xina mai no va superar els cercles de la cort. Sens dubte eren importants en els departaments d'astronomia i cartografia, i el 1692 l'Edicte de Tolerància de Kangxi els va permetre practicar la seva religió a la capital i a les províncies, sempre que acceptessin el culte als avantpassats i el culte a Confuci. Les elits manxús es van alarmar quan Kangxi va considerar la possibilitat d'adoptar el calendari gregorià: el papa, que el 1656 havia acceptat els ritus als avantpassats i a Confuci sota el supòsit –defensat pels jesuïtes – que eren ritus civils, es va alarmar també quan va començar a rebre informes acusatoris per part de franciscans i dominics, enemics acèrrims de fer concessions a les susceptibilitats xineses i a les condicions locals.

A Europa el tema va derivar en una gran polèmica, l'anomenada **Querella dels Rites**, sobre la qual es van publicar 262 obres mentre 100 més quedaven inèdites. El 1704, per consell del delegat papal, Maillard de Tournon, enviat especialment a la Xina per a entrevistar-se amb Kangxi, el papa va prohibir els ritus i el 1715, una butlla *Ex Illa Dei* ratificava aquesta postura. Vist des de Roma, era una victòria de les ordres mendicants; vist des de la Xina, era el final de la implantació cristiana, que de fet va desaparèixer del país; vist des de l'òptica de Kangxi, era inútil continuar potenciant els jesuïtes, ja que aquests quedaven irremediablement atrapats entre la fidelitat al papa i la fidelitat a l'emperador. A partir d'aquest moment, Kangxi es va distanciar dels jesuïtes i va frenar les noves entrades. Alguns, però, continuarien treballant a la cort com a pintors, arquitectes o astrònoms, durant els dos regnats següents, al llarg de tot el segle XVIII. Però les relacions intel·lectuals entre Europa i la Xina estaven completament tallades quan va arribar l'hora de les grans revolucions: ni la revolució americana, ni la francesa ni la industrial van tenir cap ressonància a la Xina.

3.3. La balança fiscal

Kangxi era conscient de la debilitat fiscal de l'estat xinès, però la seva principal preocupació era la de cimentar la legitimitat de l'estat manxú: no es podia ni

plantejar enfrontar-se a la massa de propietaris rurals que evadien els impostos ni a la massa de petits funcionaris que establien sobrecàrregues sobre els camperols pel seu compte per tal de complementar els seus ingressos. Però va anar més enllà: el 1712 va fixar per sempre el volum dels impostos, independentment del creixement de la població. Això li va proporcionar una aura de governant confucià, capaç de recaptar els impostos suficients per a fer funcionar el govern sense privar el poble dels seus mitjans de subsistència, però va fer molt difícil racionalitzar les finances de la Xina. En morir Kangxi, al tresor hi quedaven només vuit milions de taels, una suma molt minsa per a un estat que tradicionalment el que busca no és una balança equilibrada sinó un superàvit que li permeti alleugerir els impostos o dotar de subsidis les zones afectades per catàstrofes naturals, que, d'altra banda, són freqüents.

El regnat de Kangxi va ser un llarg període de prosperitat, però la forma amb què va resoldre el problema dels impostos tindria repercussions importants: a la seva mort les arques de l'estat estaven buides no per un excés de despeses –feia dècades que l'imperi estava en pau– sinó per un dèficit d'entrades.

4. El regnat de Yongzheng

Kangxi va ser capaç de resoldre gairebé tots els problemes menys un, el de la seva descendència. Per a evitar regències perllongades com havien estat les de Dorgon i Oboi, Kangxi va nomenar ràpidament un hereu aparent, Yinreng, el primer fill de la primera emperadriu, triat entre els seus trenta-cinc fills perquè als dos anys era ja ben plantat, intel·ligent i actiu. Va ser educat de forma cuidadíssima, però l'emperador aviat es va adonar que era erràtic, violent i cruel.

Per tal de saber realment què passava amb l'hereu, Kangxi va activar un sistema d'informes paral·lels als memorials que li arribaven pels conductes oficials. Els informes van ser tan reiteradament negatius i van esquitxar fins a tal punt l'alta noblesa manxú i l'alta burocràcia xinesa –compra de nens i nenes, pederàstia, desviament de fons públics, apropiacions indegudes, assassinats dels quals podrien denunciar-los– que Kangxi el va haver de destituir: l'emperador, amargat, es va negar a nomenar un altre hereu, deixant un núvol d'incertesa sobre la dinastia que duraria fins a la seva mort i que acabaria provocant una successió violenta.

El fill que finalment el va succeir, Yongzheng (1723-1735), va fer matar cinc dels germans que se li havien oposat: mai no va confiar en la seva extensa família, tret del seu germà petit, Yinxiang.

Suspicaç –potser per la manera en què ell mateix havia accedit al poder– i molt sever, Yongzheng, que arribava al poder als quaranta-cinc anys, després d'haver-ne passat molts observant el seu pare, compartia amb aquest la passió pel govern del país, era tan infatigable com ell en assumptes d'estat i va fer funcionar l'aparell d'estat dels Qing millor que cap altre emperador.

L'emperador Yongzheng (1723-1735)

4.1. Les relacions exteriors

Per tal d'evitar una aliança entre russos i mongols, Yongzheng va establir **un nou tractat amb Rússia**, el de Kiakhta, el 1727, que delineava la frontera entre Mongòlia i Sibèria, permetia l'establiment d'una església ortodoxa russa a Pequín i autoritzava un nombre reduït d'estudiants russos a aprendre xinès, i uns quants manxús a aprendre rus: així va començar la sinologia russa, la primera que es va desenvolupar a Occident. A partir del tractat, les missions religioses i diplomàtiques russes van visitar regularment Pequín.

Yongzheng va fer penetrar també la presència xinesa al sud-oest. A l'interior de l'estat hi quedaven múltiples minories poc controlades –yi, zhuang, miao, lolo– que suportaven una pressió xinesa creixent. D'ençà la rebel·lió dels Tres Feudataris, Kangxi havia afavorit la implantació de colons xinesos al Yunnan, concedint-los una sèrie d'al·licients que els permetien ocupar les terres de les planes i obrir mines de coure i plata, mentre els nadius, en especial els Miao, eren arraconats a les muntanyes. La situació d'aquests nadius els deixava gairebé al marge de l'imperi xinès: governats pels seus caps propis, els *tusi*, líders nadius, no estaven registrats en els censos xinesos i no depenien de l'administració xinesa, que es limitava a tenir l'última paraula respecte al nomenament dels caps i es reservava el dret de substituir-los si li convenia.

El 1726 Yongzheng va enviar E'ertai (1680-1745) al Yunnan, que en cinc anys va ampliar molt el control imperial en el sud-oest col·locant governadors xinesos per damunt dels caps locals. La introducció de les plantes americanes, que permetien als nadius instal·lar-se muntanya amunt va afavorir la pacificació temporal de la zona: el problema esclataria de ple al final del regnat de Qianlong i duraria tot el segle XIX.

4.2. Administració i política interna

Igual que el seu pare Kangxi, Yongzheng era un treballador infatigable: la seva jornada començava a les quatre del matí, amb tres hores de lectura de llibres d'història, i acabava a la mitjanit. Cada nit llegia entre trenta i seixanta memorials de palau i els anotava curosament en tinta vermella, amb comentaris llargs, que a vegades arribaven a mil caràcters, dels quals se n'han conservat uns 20.000. Yongzheng es va concentrar a augmentar el poder de l'estat, potenciant la seva estructura burocràtica, desenvolupant un sistema d'informació eficaç i centralitzant-lo al màxim.

El 1725 va formular el poder absolut de l'estat en un text, *Pengdang lun*, *Discussió sobre les faccions*, que, amb el mateix títol que el famós al·legat del polític Song Ouyang Xiu del segle XII a favor de la institucionalització dels corrents d'opinió, tenia un contingut molt diferent: l'únic criteri per a distingir el bé i el mal era la voluntat de l'emperador, calia seguir totes les decisions de l'emperador i per damunt de tot no s'havien de fer mai associacions per interessos polítics.

El principal instrument per a conservar el control personal eren els memorials secrets, o memorials de palau, i el nucli reduït de persones que hi tenia accés. Aquest corrent d'informes confidencials, que ja havia iniciat Kangxi i que per a major seguretat arribaven sempre en manxú, el va desenvolupar Yongzheng per enfrontar-se als problemes del Turquestan, on els hereus de Galdan continuaven constituint una amenaça.

Yongzheng va crear una estructura informal per discutir els temes amb els consellers de la seva més estricta confiança: aquest departament secret, format per tres persones, una de les quals era el seu germà Yinxiang, s'encarregarà també d'arxivar tots els informes i en temps de Qianlong acabarà essent el Gran Consell, el principal organisme de govern dels manxús.

L'administració de l'estat s'estructurava en sis ministeris, tots heretats dels Ming i encapçalats per dos presidents, un manxú i un xinès:

- el Ministeri de Càrrecs Públics, que regulava els exàmens, l'accés al cos de funcionaris i la seva promoció;
- el Ministeri de Pressupost, que cobrava els impostos i era responsable dels cadastres;
- el Ministeri de Ritus, encarregat de tots els afers rituals, i també de l'educació i els afers tributaris;
- el Ministeri de Guerra, que s'ocupava dels afers militars, dels exàmens del cos militar i del sistema de comunicacions de tots els documents oficials;
- el Ministeri de Càstigs, que s'ocupava de decidir sobre tots els grans càstigs i feia també de cort d'apel·lació, i
- el Ministeri d'Obres Públiques, que s'ocupava de la construcció i manteniment dels edificis imperials, dels carrers i grans edificis de la capital i de les grans obres d'irrigació.

Les altres dues institucions importants eren el *Lifan yuan* –creat pels manxús i no heretat dels Ming per a gestionar les relacions amb els mongols i que es va ampliar per a ocupar-se de les relacions amb el Tibet, Xinjiang i Rússia– i el Censurat –que feia la funció d'ulls i orelles de l'emperador. Per tant, no hi havia ni Ministeri d'Afers Exteriors ni Ministeri de Comerç. ⚠

L'aparell burocràtic Qing era molt més centralitzat que el dels Ming i això, en el terreny fiscal, permetia reformes a tot l'imperi i el control imperial de la seva implementació. El 1723 el pressupost central de la Xina era d'uns 35 milions de taels, dels quals 6 milions venien de les taxes comercials i 29, dels impostos sobre la terra i de capitació.

Yongzheng, que estava decidit a fer penetrar d'una manera més efectiva el poder de l'estat al camp, va fer un intent de modificar-ne tot el sistema de taxació.

L'element clau de la reforma va consistir a autoritzar la creació d'un impost suplementari que subsumís la gran varietat de sobretaxes que els funcionaris locals cobraven als camperols i que servís al mateix temps per a pagar bé els funcionaris locals amb un nou sou que s'anomenava *diners per a augmentar l'honestedat, yanglian*. La resta de l'impost suplementari es quedava a les províncies i s'utilitzava en obres d'irrigació i construcció d'infraestructures. La reforma es va aplicar eficaçment a les províncies del nord –Hebei, Henan i Shanxi, on es van suprimir de manera efectiva les sobretaxes–, però va trobar molts problemes per a implementar-se al Yangzi.

El conjunt de les reformes va fer que l'imperi funcionés de manera més eficient, es reduïssin les pràctiques corruptes i es difongués un temor real a saltar-se la normativa: també va augmentar més la seva autoritat, convertint-lo en el més poderós dels emperadors xinesos de l'època premoderna.

D'altra banda, la racionalització de les finances del govern local va evitar que les taxes recol·lectades es dissipessin, però no va poder prevenir l'evasió de taxes per part dels poderosos.

Sincerament preocupat pel benestar del poble, el 1723 Yongzheng va fer eliminar totes les formes de discriminació que afectaven grups considerats inferiors –cantants de Shanxi, serfs hereditaris d'Anhui, pescadors d'ostres de Guangdong– i els impediien participar en els exàmens, tenir càrrecs o beneficiar-se dels sistemes d'ajuda mútua.

El 1721, preocupat per l'augment del consum de l'opi –utilitzat des del segle XI per a usos medicinals, però molt més estès des del moment en què es va generalitzar el fet de fumar tabac durant el segle XVII–, el va prohibir per primer cop i va establir mesures punitives contra els venedors i fumadors d'opi.

El despotisme de Yongzheng es va fer sentir fortament també en el pla ideològic. D'una banda, va elaborar i ampliar l'Edicte Sagrat de Kangxi de 1670, promulgant les **Instruccions Amplificades per l'Edicte Sagrat** (1724) i obligant que es llegissin a tots els pobles dos cops al mes. Era un intent important d'adoctrinament de tot el país: se'n van fer versions simplificades per tal que les poguessin llegir funcionaris de baix nivell i les poguessin entendre els camperols més pobres i fins i tot els pobles de les minories.

D'altra banda, va procurar mantenir sempre atemorit el col·lectiu dels lletrats, vigilant que no es difongués cap text de flaire antimanxú a les escoles que preparaven per als exàmens i castigant severament no només els autors d'aquest text sinó també totes les cohorts que hi havien estat exposades.

El cas més famós va ser el de Lü Luliang, un lletrat mort cinquanta anys abans, autor d'uns textos que denunciaven els manxús, que un mestre de Henan, Zeng Jing, va mirar de difondre per activar una rebel·lió contra els manxús.

Yongzheng, que va fer desenterrar Lü Luliang, ordenant l'execució dels seus descendents, va seguir amb passió els interrogatoris de Zeng Jing, anotant-los profusament de pròpia mà. Decidit a mostrar-se com un parangó de virtuts confucianes, va decidir que Zeng Jing se n'havia penedit i va fer proporcionar-li treball i sou a la seva província natal.

5. El regnat de Qianlong (1735-1796/1799)

Yongzheng, que havia accedit al tron enmig de lluites fratricides, va assegurar-se que això no passaria més: a partir d'aleshores el nom de l'hereu designat es guardà en una caixa segellada. Qianlong va accedir al tron sense lluites quan tenia vint-i-quatre anys: el seu regnat, com el del seu avi, duraria seixanta anys, conferint a la Xina aquesta aparença de gran estabilitat que tan sorprenia els europeus, involucrats en aquests segles en profunds i trasbalsadors processos de canvi.

Qianlong va tenir una joventut amable: havia estat el nét preferit del seu avi, Kangxi –que el va convidar a venir a viure a palau, una distinció que no va atorgar a cap altre dels seus 100 néts–, i havia mantingut una bona relació amb el seu pare, Yongzheng, que sentia molta suspicàcia envers altres fills seus. Va rebre una educació acuradíssima, tant en manxú com en xinès, i parlava també mongol, uigur i tibetà. Aquesta educació poliglota obeïa al concepte manxú d'emperador universal, molt diferent del xinès: a diferència dels principis aplicables universalment que propugnaven els confucians, els manxús es van imposar a una sèrie de pobles i pretenien mantenir les seves cultures ben separades. Per això, l'imperi tenia cinc llengües oficials (manxú, mongol, xinès, tibetà i uigur), les promocionava en documents oficials i en diccionaris multilingües, i era bo que les conegués l'emperador.

Qianlong (1735-1796)

L'universalisme del monarca, inspirat en la figura del *cakravartin* budista, el rei que fa girar la roda de la llei, es traduïa també en la còpia d'elements de totes les cultures que l'emperador convertia en símbols propis.

Qianlong va copiar el Potala de Lhasa en el seu palau de Chengde i va copiar el Trianon de Versalles al palau d'estiu de Pequín, el Yuanming yuan –els plànols del qual li van preparar els jesuïtes.

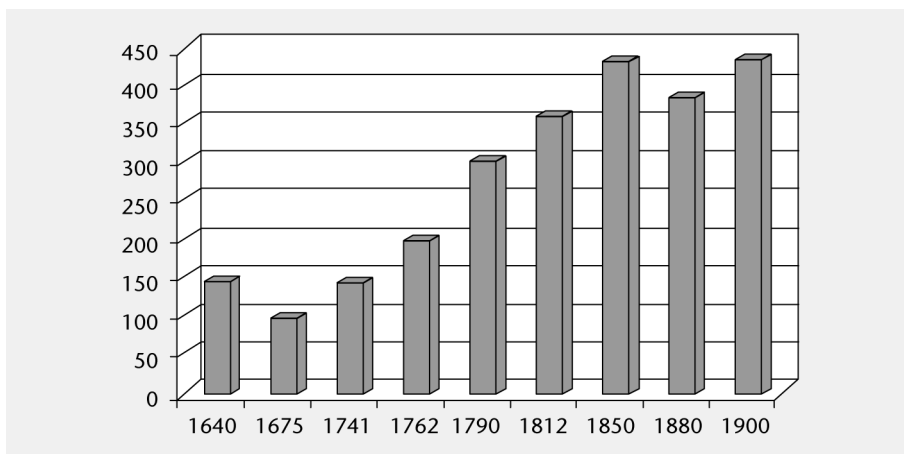
Els rituals d'aquest universalisme monàrquic s'expressaven en el llenguatge simbòlic que havien elaborat els lames del Tibet: els manxús seguien en això una tradició que ja havien adoptat altres imperis sorgits de l'estepa, com els Liao, els Xixia i els Mongols.

El llenguatge simbòlic, que servia per a legitimar l'emperador enfront de mongols i tibetans, és una mostra més de l'habilitat dels Qing per a trenar les relacions amb els pobles no-Han: per això van poder consolidar un imperi estable que durés segles i que és l'antecedent directe de l'estat xinès modern.

Com el seu avi, Qianlong procurava excel·lir en les habilitats més preuades pels confucians: Kangxi s'havia considerat callígraf i Qianlong es considerava poeta. De fet, va escriure –o es va atribuir– 44.000 poemes, si l'un és dolent, l'altre encara més. Tenia també una passió per col·leccionar obres d'art i va reunir una col·lecció fantàstica de jades, laques, ceràmiques i pintures (llàstima que hi escrivís tantes coses al damunt!). L'emperador Qianlong va regnar en una glòria extravagant, gràcies a l'administració ordenada i al superàvit presupostari que havia heretat del seu pare. Va fer més de cent viatges per tota la Xina: el luxe amb què es movien ell i el seu immens seguici arruïnava sovint els llocs pels quals passava i que estaven obligats a subvencionar les despeses del viatge.

Un dels fets cabdals del regnat de Qianlong va ser l'augment demogràfic. El segle XVII havia estat devastat per les guerres i la població va baixar. Però amb el regnat de Kangxi es van recuperar els 150 milions que hi havia al final dels Ming, i durant el de Qianlong es va doblar: el 1790 hi havia 300 milions de xinesos.

Evolució de la població xinesa durant la dinastia Qing, 1640-1900 (en milions)

L'augment demogràfic va ser degut sobretot a tres factors:

- 1) En primer lloc, a partir de la fixació del cens per Kangxi el 1712, les xifres que proporcionaven les *baojia* eren reals: ja no hi havia la por que un augment del cens fes augmentar els impostos.
- 2) En segon lloc, el segle XVIII va veure un gran augment de terres conreades: amb Kangxi es va repoblar el nord i les zones devastades del Sichuan; amb Yongzheng, els colons xinesos es van instal·lar al sud-oest; amb Qianlong van començar a emigrar a la Manxúria i a poblar les terres altes dels rius Yangzi i Han.
- 3) En tercer lloc, la introducció dels conreus americans –moniato, blat de moro, cacauet, patata– va proporcionar moltes calories addicionals i va permetre ocupar zones que abans eren massa pedregoses, o massa fredes o massa ermes. L'equilibri entre l'augment demogràfic i les terres disponibles es va començar a trencar, però,

al final del XVIII: les mides de les propietats agràries van disminuir, i el repartiment de les herències va propiciar aquesta tendència. La Xina, especialment la Xina del nord, va continuar essent un país de petites propietats, amb conreu molt intensiu i sense innovacions tecnològiques.

D'altra banda, l'ocupació de terres marginals va augmentar els factors de risc en cas de males collites, ja que era difícil trobar altres formes d'alimentació o de feina. Al mateix temps, la pressió sobre les terres altes augmentava la desforestació i, amb aquesta, el perill d'inundacions. Al final del segle ja hi ha bosses de misèria, minories sense terres i grans emigracions internes en marxa: l'era de les grans rebel·lions començarà també amb el tombant de segle.

5.1. Administració i política

Implicat, com el seu avi en la política de l'Àsia central, Qianlong va estendre les fronteres xineses fins al seu màxim històric, mentre nombrosos estats del seu voltant –Corea, Annam, Birmània, Siam, Bhutan, el Nepal, els khanats de l'Àsia central– reconeixien la sobirania xinesa.

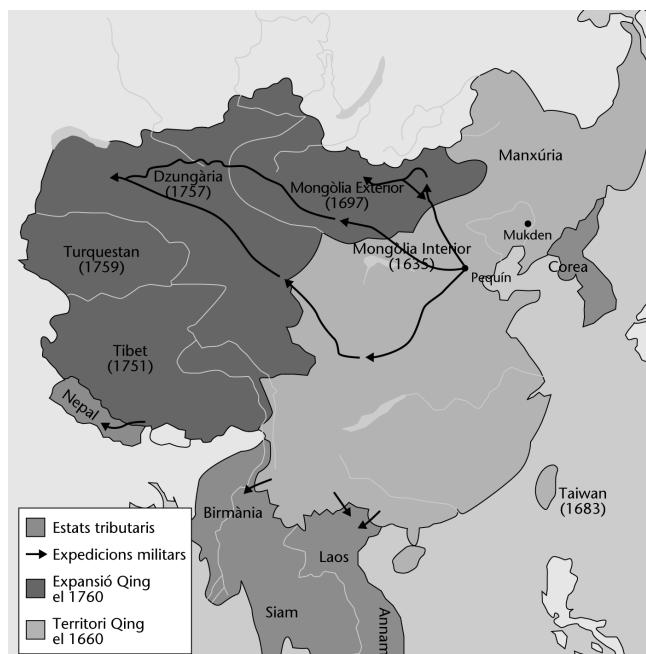
El gran èxit de Qianlong va ser resoldre el problema de l'Àsia central.

Va arrabassar definitivament el Turquestan als dzúngars: després de derrotar-los entre 1755 i 1759, els Qing van fer una massacre terrible que gairebé va despoblar Dzungària, i van rebatejar el Turquestan amb el nom de Xinjiang, *Nova Frontera*, implantant-hi banderes manxús i xineses de manera permanent.

Els habitants de la zona van continuar essent musulmans, se'ls va dispensar de portar la cua i van conservar els seus líders religiosos i civils, els *begs*.

Qianlong va introduir també algunes reformes administratives: la més rellevant és la consolidació del Gran Consell, el grup de consellers de confiança que havia creat Yongzheng, en un nou organisme que quedava per damunt dels sis ministeris i en el qual Qianlong delegava part de les decisions.

També es va crear el **sistema de responsabilitat interprovincial**, pel qual les províncies amb excedents ajudaven les que tenien dèficit: una mesura que va tenir la contrapartida d'impedir que es concentrés capital a les províncies riques i que va desincentivar els esforços per millorar de les províncies pobres.

Les reformes de Yongzheng en el terreny tributari es van mantenir, però els antics abusos de multiplicació de taxes suplementàries al camp van reaparèixer, mentre la centralització creixent multiplicava extraordinàriament la paperassa. Hauria calgut augmentar el volum de l'administració, ja que el creixement demogràfic va duplicar la població dels districtes: però com que l'estat Qing no tenia mitjans per a fer-ho depenia de manera perillosa de les elits locals. Quan al final del segle la força imperial es debilita i s'instal·li arreu la corrupció, els camperols patiran enormement i l'estabilitat de l'imperi quedarà tocada.

Com havien fet els emperadors anteriors, Qianlong va generar una **gran activitat cultural** i la va utilitzar per a establir un control ideològic sobre els lletrats. El projecte literari més important va ser el *Siku quanshu*, *Biblioteca completa dels quatre tresors* –2.500.000 de pàgines que recopilen 3.460 clàssics xinesos–, per mitjà del qual va poder exercir una inquisició literària, fent investigar totes les biblioteques privades i expurgant totes les obres que podien resultar nocives als manxús o contenien informacions geogràfiques que es consideraven perilloses per a la defensa de la Xina: entre 1774 i 1782 es van fer 24 cremes de llibres i es van destruir 13.862 obres, 2.000 de les quals van desaparèixer per sempre. Malgrat la poderosa censura, la segona meitat del segle XVIII va ser un període de gran vitalitat literària. El món dels lletrats sense feina i dels funcionaris pomposos el reflecteix bé el *Rulin waishi*, *Els Mandarins*, escrit entre 1740 i 1750, i publicat el 1768, mentre que l'obra mestra del període és el *Hongloumeng*, *El Somni del Pabelló Roig*, una novel·la que descriu la vida d'una família benestant en una gran ciutat, escrita per Cao Xueqin cap a la meitat del regnat de Qianlong i que, publicada per primer cop el 1792, es convertiria immediatament en un *best-seller*.

La crisi social va començar a esclatar cap al final del regnat, i un primer pas va ser la **proliferació de les societats secretes**, que no tardarien a ser una amenaça potent a les institucions i normes socials.

En un món amb molts més homes adults que dones, en part per la diferent atenció que rebien quan eren petits, quedaven milions de mascles sense parella: aquests adults solters, fortament descontents en una societat que magnificava la família, formaven un protoproletariat potencial, un marc ideal per a la proliferació d'organitzacions de protecció mútua amb base religiosa o local.

Primer va ser una rebel·lió a Shandong, en un punt clau en el transport de gra pel Gran Canal, articulada per Wang Lun, un expert en arts marcial i en herbes curatives, que exhibia poders màgics i tenia relació amb la Secta del Lotus Blanc: el 1774 el moviment va arrossegar camperols, batelers del Gran Canal, actors, pescadors, monjos, fins que un atac frontal dels exèrcits Qing el va anihilar.

Al final dels vuitanta es van aixecar els membres de **la Societat del Cel i la Terra**, del Fujian. Aviat va arribar el torn de les minories: també al final dels

vuitanta esclataven dues grans rebel·lions de musulmans al Gansu, que en nom de la nova fe no acceptaven els *begs* nomenats des de Pequín, i es revoltaven també els miao de Yunnan.

Malgrat la violenta repressió, les rebel·lions tendien a reparèixer i a generalitzar-se cada cop més: el 1796 la secta del Lotus Blanc es va revoltar a Sichuan, Hubei, Shaanxi i Henan.

Una de les causes de les rebel·lions era la corrupció, i aquesta va empitjorar a partir de 1770, quan l'emperador, que ja tenia seixanta-cinc anys, es va fixar en un noi de palau que en tenia vint-i-cinc, Heshen, especialment ben plantat –fins i tot l'ambaixador britànic Macartney ho va notar quan Heshen tenia ja quaranta-cinc anys–, el qual va promocionar de manera vertiginosa.

A partir de Heshen la corrupció es va generalitzar a tots els nivells, traduïnt-se en un caos fiscal, en el qual poder central i poders locals de tota mena competien per apropiarse els excedents del món rural. Fetes en aquest clima de corrupció, les darreres campanyes de Qianlong van acabar en desastre –en especial, les intervencions al Vietnam per a reinstaurar la dinastia Le que havia estat enderrocada pels Nguyen– i van resultar ruïnoses –aquest va ser el cas de la intervenció contra els Gurkhas del Nepal. Malgrat que Qianlong es va retirar el 1795, no va ser fins a la seva mort, el 1799, que el seu successor Jiajing va poder perseguir Heshen: havia amassat la més gran fortuna de tota la història de la Xina.

El creixement econòmic xinès al llarg del segle XVIII havia estat molt important. En gran part era un creixement interior, ja que el món agrari xinès s'autoprovèia de tot el necessari i intercanviava els seus productes per mitjà de 20.000 ciutats mercat: la proliferació d'aquests mercats és una mostra més de la interpenetració del món rural i urbà en el món xinès.

En alguns punts hi havia centres amb un elevat nivell d'especialització, però la gran majoria del creixement econòmic era agrari i aquest es va fer sense grans canvis tecnològics: l'augment extraordinari de la producció agrícola va ser el resultat de l'expansió dels conreus –en part, les noves plantes americanes– cap a terres noves, intensificant i adaptant les tècniques ja existents.

A Nanjing hi havia 30.000 telers, i algunes de les seves fàbriques donaven feina a 1.000 obrers; Suzhou, que tenia 10.000 telers, tenia una oficina de contractació; a Chengdu i Guangzhou hi havia grans centres de confecció de brocats; a Jingdezhen hi havia uns 300 forns de ceràmica privats que contractaven a centenars de milers d'obers; a Hankou hi havia centres siderúrgics molt importants; a Yunnan, les mines de coure tenien 1.100.000 miners; les salines ocupaven també entre 300.000 i 400.000 homes.

La Xina no va crear al llarg del segle XVIII un marc legal apropiat ni un sistema financer prou complex: sense seguretat jurídica i sense banca, les empreses xineses no podien desenvolupar un capitalisme propi, mentre Europa i els nous territoris americans ho feien.

I, en canvi, la Xina tenia un dels elements que en altres latituds havia estat el motor del canvi: un comerç exterior pròsper i una balança de pagaments favorable.

La prosperitat del regnat de Qianlong té molt a veure amb la quantitat ingent de plata que entrava a la Xina durant el segle XVIII a canvi del seu te, sedes i porcellana. La quantitat de plata enterrada a la Xina creixia de manera exponencial –1760, 3.000.000 de taels; 1770, 7.500.000; 1780, 16.000.000. Però aquests ingressos, per molt alts que fossin, quedaven diluïts en una immensa massa agrària, mentre l'estat xinès veia amb reticència el creixement industrial –per temor a les grans concentracions de capital i de treballadors.

Obligat a enfrontar-se amb el volum creixent del comerç estranger, Qianlong va extremar les mesures que ja hi havia: a partir de 1760, tot el comerç va quedar limitat a Canton i a una estació comercial, sense permís de residència, excepte d'octubre a març. Els europeus només podien comerciar amb els *Hong* –uns deu comerciants xinesos amb el monopoli de les transaccions amb els estrangers– i aquests eren també els únics a qui podien tramitar les peticions polítiques o comercials dels europeus. També aquests veien amb reticència tot el procés, especialment des que la poderosa Companyia de les Índies Orientals tenia el monopoli de les transaccions angleses amb la Xina.

El 1792, Anglaterra va enviar Lord Macartney, un lord amb gran experiència diplomàtica a Rússia, el Carib i l'Índia, acompanyat d'un seguici de cent persones entre els quals hi havia científics, artistes i professors de xinès del Col·legi de Nàpols, per tal d'entrevistar-se amb Qianlong i aconseguir un tracte comercial que evités el dèficit sistemàtic del comerç anglès a la Xina. Qianlong i Heshan els van rebre el 1793 a Chengde, la residència d'estiu, i no van acceptar cap de les seves peticions, argumentant que la Xina tenia ja tot el que necessitava. Macartney se'n va haver d'anar amb les sis-centes caixes de regals i una factura ruïnosa per a la East Indian Company. El dèficit comercial anglès, agreujat per l'afecció creixent d'anglesos i americans pel te, va topiar amb la manca de demanda xinesa per les manufactures angleses: per aquest motiu l'opi començarà a introduir-se a la Xina.

Lord Macartney

Resum

Les primeres dècades de la dinastia Qing van haver d'enfrontar-se a diversos desafiaments abans d'aconseguir la pacificació de l'imperi: els rebels que controlaven algunes regions clau de l'interior, especialment Li Zicheng, que havia derrotat les tropes imperials Ming a Pequín; l'imperi marítim de la família Zheng a l'estret de Taiwan, que es manté lleial als Ming; els descendents de la família imperial Ming, i la rebel·lió dels Tres Feudataris, que van posar en perill el poder dels manxús.

Després del regnat de Shunzhi, que determina ja la tendència d'adaptació i sinització que seguiran els seus descendents, la Xina és dominada des del final del segle XVII i durant tot el segle XVIII per tres grans emperadors: Kangxi, Yongzheng i Qianlong. Kangxi representa per a la Xina mig segle de prosperitat al camp i un llarg període de pau, conscient de la necessitat de reintegrar l'estat i la societat xinesa, separades durant el domini de diversos regents manxús. El regnat de Kangxi és també especialment conegut per la consolidació de les fronteres al nord i l'expansió cap a l'Àsia central, i per la relació de tolerància que va mantenir amb els missioners jesuïtes, que en els últims anys del seu període va donar lloc a l'anomenada *querella dels ritus*.

L'emperador Yongzheng va apostar per un major control del camp i el sistema de taxació de les terres, fet que el seu pare havia deixat sense resoldre. Això va permetre una disminució de la corrupció i un augment de l'eficàcia fiscal de l'estat.

La segona meitat del segle XVIII està marcada pel govern de l'emperador Qianlong, que representa el moment culminant de la dinastia Qing –amb una extensió territorial inigualada, una autèntica revolució demogràfica, un creixement agrícola extraordinari, un dinamisme comercial molt notable i una vida cultural de gran riquesa– que alhora representa l'inici del declivi –pressió demogràfica, corrupció, inadequació administrativa– i l'anunci del nou període de rebel·lions que s'iniciarà ja a l'última dècada del segle XVII.

Bibliografia

Crossley, Pamela Kyle (1996). *The Manchus*. Oxford: Blackwell.

Elliott, Marc C. (2001). *The Manchu way*. Stanford: Stanford University Press.

Naquin, Susan; Rawski, Evelyn (1987). *Chinese Society in the Eighteen Century*. New Haven: Yale University Press.

Wakeman, Frederic (1986). *The Great Enterprise: the Manchu Reconstruction of Imperial Order in Twentieth Century China*. Berkeley: University of California Press.

Zelin, Madeleine (1984). *The Magistrate's Tael*. Berkeley: University of California Press.

